

КАФЕДРА ЗАГАЛЬНОГО ТА СПЕЦІАЛІЗОВАНОГО ФОРТЕПІАНО

ЗАГАЛЬНЕ ФОРТЕПІАНО

Освітній ступінь бакалавр

Спеціальність 025 Музичне мистецтво

Освітньо-професійна програма Оркестрові духові та ударні інструменти: «Флейта», «Гобой», «Кларнет», «Фагот», «Саксофон», «Валторна», «Труба», «Тромбон», «Туба», «Ударні інструменти»

Курс	3,4
Семестр	5,6,7,8

Статус вибіркова

ECTS	6,5	3
Годин	195	90
Індивідуальні заняття	66	20
Самостійна робота	129	50

Форма контролю

залік

6, 8 семестрах

Інформація про викладачів навчальної дисципліни

ПІБ	Краснікова Л.М., завідувача секцією духових та ударних інструментів, доцент кафедри загального та спеціалізованого фортепіано Національної музичної академії України імені П.І. Чайковського; Омельченко Т.А. кандидат мистецтвознавства, професор кафедри загального та спеціалізованого фортепіано Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського.
Профіль викладача	
e-mail	taira57x@gmail.com.

Анотація навчальної дисципліни

Курс «Загальне фортепіано» є одним з важливих компонентів у загальному комплексі професійного становлення майбутніх музикантів-оркестрантів. Він має сприяти загальному музично-естетичному розвитку, поглибленню музично-теоретичних знань, ознайомленню з кращими зразками вітчизняної, зарубіжної класики та сучасної музики, розвитку мислення студентів, відіграє важливу роль у підготовці студентів до майбутньої професійної діяльності.

Основною метою курсу є опанування студентами – майбутніми оркестровими музикантами – як фортепіанної, так і ансамблевої літератури різних стилів та епох, що сприятиме розширенню їх загальному музичного світогляду, створить міцну базу їх професійної освіти.

Визначальною стороною організації навчального процесу при вивченні дисципліни «Загальне фортепіано» для студентів секції оркестрових духових та ударних інструментів є перспективно-стильове планування індивідуальних занять. Індивідуальні плани щодо репертуару кожного студента складаються викладачем. У цьому процесі особливо важливе значення набуває творча взаємодія викладача та студента. При складанні індивідуального плану викладач повинен прагнути всебічно охопити всі розділи репертуару. Основу навчального матеріалу складає зарубіжна, російська, українська класика, кращі твори сучасних зарубіжних та

українських композиторів. Програма для заліку чи іспиту (рекомендованій студенту репертуар, матеріал для читання нот з листа) повинна відповідати індивідуальним особливостям студента, рівню його фортепіанної та загальномузичної підготовки.

Основною формою навчальної роботи є індивідуальні заняття. Зусилля викладача повинні бути спрямовані на розвиток та зміцнення різних видів фортепіанної техніки студента, виховання культури звуковидобування, вивчення особливостей виконання фортепіанних творів різних стилів, жанрів, художнього змісту, принципів формотворення та фактурного викладу. Кожний семестр завершується однією з форм контролю – заліком, модульною контрольною роботою чи іспитом. Одним з допоміжних форм контролю протягом семестру є модульний контроль у вигляді показу пройденого репертуару, а також концертні практикуми. Успішна здача модулю і практикуму звільняє студента від виконання продемонстрованої програми на іспиті чи заліку в кінці семестру.

Протягом всього періоду навчання викладачем проводяться зі студентами бесіди з актуальних питань музичного виконавства, художньої творчості з урахуванням професійної спрямованості учнів, здійснює постійний контроль за якістю набутих знань та навичок відповідно до програмних вимог.

Фортепіанна підготовка студентів-духовиків має свою специфіку, оскільки за рівнем довузівської підготовки з фортепіано контингент цих студентів зазвичай неоднорідний. Тому кафедрою прийнятий диференційований поділ їх на дві групи: «А» – студенти, які мають початковий рівень володіння грою на фортепіано» та, відповідно, «Б» – студенти з достатньо високим рівнем підготовки з фортепіано. Цей поділ відображений на укладанні репертуару, відмінного за рівнем труднощів для кожної з груп.

Присутність в робочих планах акомпанементів (ансамблів) обов'язкова і розповсюджується на всі семестри без виключення. В розділі інструментального акомпанементу, ансамблевого музикування студенту дається можливість вивчати інструментальну літературу різних епох, жанрів, стилів, що сприятиме розширенню його загальномузичної ерудиції та прищепленню навичок акомпанементу та гри в ансамблі.

В процесі набуття навичок акомпанементу, ансамблевого виконавства можна поряд з головною задачею також успішно вирішувати задачу виховання навичок читання з аркуша. На перших етапах доцільно брати для читання з аркуша відомі твори, в яких студент міг би досить вільно орієнтуватись, спиратись на пам'ять і слух. Матеріалом для читання з аркуша звичайно вибирають твори на 1-2 рівні нижчі від рівня піаністичної підготовки студента.

Вміння самостійно і грамотно розбиратись в нотному тексті значно активізує процес роботи і створює необхідні умови для розширення музичного світогляду студента.

Завдання курсу:

- підвищення технічного рівня володіння фортепіано з урахуванням попередньої музичної освіти, виховання музичного слуху та пам'яті, розвиток у них навичок високохудожньої виконавської інтерпретації;
- виховання естетичного смаку студентів-духовиків шляхом поглибленого вивчення ними кращих зразків фортепіанної та камерно-інструментальної музики різних стилів та епох;
- розвиток і удосконалення навичок читання нот з листа;
- розвиток самостійності при ознайомленні та вивченні репертуару;
- набуття вмінь та навичок гри в ансамблі;
- набуття вмінь та навичок акомпанування;

Використання міждисциплінарних модулів (історія музики, інструментовка, гармонія, поліфонія, диригування) набувають важливого значення в доборі репертуару. Таким чином, курс «Загальне фортепіано» для студентів секції оркестрових духових та ударних інструментів спрямований поглиблювати та розширювати знання студентів з вищенаведених предметів. Основною метою взаємодії викладача і студента є розвиток творчої самостійності, музичного мислення, творчої уяви студента.

Внаслідок вивчення дисципліни студенти

повинні **знати:**

- фортепіанну, камерно-інструментальну літературу;
- літературу з теорії та історії музики, аналізу музичних форм;
- музичну термінологію;

уміти:

- реалізовувати художньо-виконавський задум, володіючи великим арсеналом виражальних засобів (різноманітністю прийомів звуковидобування, штрихової техніки, динаміки, агогіки, педалізації тощо);
- достатньо вільно читати нотний текст з листа;
- акомпанувати солісту, грати в ансамблі;

бути ознайомленими:

- з широким колом творів різних стилів та жанрів шляхом вивчення фортепіанної, камерно-інструментальної літератури, перекладень симфонічних та оперних творів для 1 або 2 фортепіано; з українською музичною класикою та творчістю сучасних композиторів України.

Перелік тем

МОДУЛЬ 1. Розвиток творчих здібностей та фортепіанної підготовки студента

Змістовний модуль 1 Розвиток загальної музичної і техніко-виконавської підготовки студента.

Тема 1. Опрацювання інструктивного і технічного матеріалу

Тема 2. Робота над поліфонічним твором

Тема 3. Читання нот з листа.

Змістовний модуль 2

Тема 1. Робота над твором малої форми (п'єса для сольного виконання за довільним стильовим вибором).

Тема 2. Робота над акомпанементом до інструментального твору або фортепіанним ансамблем.

Тема 3. Читання нот з листа.

МОДУЛЬ 2. Удосконалення технічного апарату, виконавських засобів виразності

Змістовний модуль 3

Тема 1. Поглиблена робота над поліфонічним твором.

Тема 2. Робота над інструментальним акомпанементом або фортепіанним ансамблем.

Тема 3. Читання нот з листа.

Змістовний модуль 4

Тема 1. Робота над твором великої форми, або камерно-ансамблевою сонатою.

Тема 2. Робота над п'єсою.

Тема 3. Робота над інструментальним акомпанементом або фортепіанним ансамблем.

Тема 3. Читання нот з листа.

МОДУЛЬ 3. Удосконалення виконавської майстерності

Змістовний модуль 5

Тема 1 Робота над поліфонічним твором (можливо 1-2 частини старовинної сюїти або іншої циклічної форми).

Тема 2. Читання нот з листа.

Змістовний модуль 6

Тема 1. Робота над твором малої форми (бажано композитора ХХ сторіччя).

Тема 2. Робота над інструментальним акомпанементом або фортепіанним ансамблем.

Тема 3. Читання нот з листа.

МОДУЛЬ 4. Пріоритет художньо-виконавських завдань

Змістовний модуль 7

Тема 1. Робота над поліфонічним твором (бажано композитора ХХ сторіччя).

Тема 2. Робота над акомпанементом або фортепіанним ансамблем.

Тема 3. Читання нот з листа.

Змістовний модуль 8

Тема 1. Поглиблена робота над твором великої форми для фортепіано соло, або камерно-інструментальний твір великої форми (чотирьох-ручне перекладення симфонічного або камерно-ансамблевого твору, камерна соната, тощо).

Тема 2. Робота над п'єсою.

Тема 3. Читання нот з листа.

Кожна модульна програма передбачає виконання різних за жанром творів українських композиторів.

Форми та технології навчання

Дисципліна «Загальне фортепіано» для студентів освітнього ступеня «Бакалавр» складається з індивідуальних занять та самостійної роботи, а також включає концертні (публічні) виступи для набуття виконавського сценічного досвіду. Передача та сприйняття навчальної інформації здійснюється на індивідуальних аудиторних заняттях з використанням наступних методів: практичних (пошукова, аналітична, дослідницька практики), активних (розповідь, бесіда), наочних (ілюстрація, виконання програмного репертуару).

Навчальні ресурси

Нотний матеріал програмного фортепіанного репертуару, музикознавча та методична література представлена у вільному доступі в бібліотеці та читальній залі Академії. Інструментарій у репетиційних приміщеннях, навчальних аудиторіях, концертних залах Академії надається для самостійних занять та проведення аудиторних індивідуальних занять, репетицій, концертних виступів відповідно до розкладу. За умови дистанційного навчання всі необхідні для вивчення навчальної дисципліни основні та додаткові матеріали надсилаються у відповідну групу на платформах MOODLE, Viber, Zoom, Telegram, Google disk.

Методи контролю

Навчальна дисципліна «Загальне фортепіано» для студентів секції оркестрових духових та ударних інструментів оцінюється за модульно-рейтинговою системою. Результати навчальної діяльності студентів оцінюються за 100-бальною шкалою.

Форми поточного контролю:

- експрес-опитування та виконання індивідуального завдання під час проведення індивідуального заняття;
- виконання практичного завдання в процесі самостійної роботи;
- вивчення музичних творів, відпрацювання технічних елементів гри на інструменті;
- підготовка концертної програми.

Модульний контроль: результатом вивчення кожного модуля і підсумком всіх форм поточного контролю є виконання модульної контрольної роботи.

Модульна контрольна робота передбачає:

коротку усну анотацію творів, що представлені на модульний контроль; виконання на інструменті двох різножанрових творів.

Підсумкові форми контролю знань є залік, який проводиться у формі:

- практичного завдання (виконання декількох різножанрових та різностильових творів: поліфонічний твір чи крупна форма, п'єса чи акомпанемент);
- відповіді на теоретичні питання.

Система оцінювання

Семестри 5-8

№ з/п	Контрольний захід оцінювання	Всього %
1.	Контрольний урок	15
2.	Академічний концерт	15
3.	Залік	40
4.	Участь у концерті класу, кафедри тощо.	15
5.	Участь у конкурсі, фестивалі тощо	15
	Всього	100

Критерії оцінювання знань студентів:

Критерії оцінювання повинні враховувати не тільки якість виконаної програми, зростання технічного рівня, опанування різних стилів та жанрів, але й результат самостійного опрацювання студентами рекомендованої літератури, пов'язаної з програмними творами. У кожній модульній програмі студент повинен виконати один твір напам'ять.

У загальній позиції оцінювання, стають визначальними такі фактори:

- рівень підготовки;
- рівень репертуару;
- технічний рівень виконання програми (розкриття образного змісту, відчуття стилю, відчуття цілісності форми, інтерпретації, володіння фактурою, педалізацією).

Оцінка «відмінно» виставляється, якщо: студент цілком засвоїв учбово-програмний матеріал, доносить ідею твору, правильно розуміє стильові особливості автора і твору, що виконується. Музична інтерпретація художньо-звукового образу відрізняється виразністю, технічною досконалістю та педалізацією.

Оцінка «добре» виставляється, якщо: студент цілком засвоїв програмний матеріал семестру, систематично займався. Виконання грамотне, технічно якісне, продумане і музичне, але має деякі недоліки.

Оцінка «задовільно» виставляється, якщо: студент посередньо знає учбово-програмний матеріал, але недостатнє проникнення в ідейно-художній зміст творів. Виконання програми з явними помилками.

Оцінка «незадовільно» одержується студентом за умови невиконання програми або виконання на дуже низькому художньому та технічному рівні із значними помилками, відсутність творчого розвитку студента, погані відвідування занять з фортепіано.

Інклюзивне навчання

~~Навчальна дисципліна може викладатися для більшості студентів з особливими освітніми потребами.~~

Неформальна освіта

У межах вивчення навчальної дисципліни передбачається участь студентів у вітчизняних та міжнародних музичних фестивалях та конкурсах, концертах. Відвідування культурно-мистецьких заходів, оперних та драматичних вистав, мистецьких виставок тощо.

Рекомендована методична література

1. Алексеев А. Д. Методика обучения игре на фортепиано. Изд.3 – М.:Музыка, 1978
2. Алексеев А. Д. Из истории фортепианной педагогики: Хрестоматия. Киев, 1974
3. Баренбойм Л. А. Вопросы фортепианной педагогики и исполнительства. Л.: Сов.комп., 1981
4. Баренбойм Л. А. Путь к музицированию. Л.: Сов.комп., 1989
5. Браудо И. А. Об изучении клавирных сочинений Баха в музыкальной школе. Изд.3. Л.: Музыка, 1979
6. Браудо И. А. Полифоническая тетрадь. М.: Музыка, 1966
7. Булатова Л. Б. Стилиевые черты артикуляции в фортепианной музыке XVIII и первой половины XIX вв. М.: Музыка, 1991
8. Гат Й. Техника фортепианной игры. М. – Будапешт, 1967.
9. Голубовская Н. И. Искусство педализации (о музыкальном исполнительстве). – Л.: Музыка, 1985.
10. Гофман И. Фортепианная игра. – М., 1961.
11. Гутерман В. Возвращение к творческой жизни. – Екатеринбург, 1994
12. Калинина Н. П. Клавирная музыка Баха в фортепианном классе. М.: Музыка, 1974.
13. Коган Г. Работа пианиста. – М., 1979.
14. Коган Г. У врат мастерства. – М., 1977.
15. Копчевский Н. А. Иоганн Себастьян Бах. // В сб. “Вопросы фортепианной педагогики”. Вып.1. Ред.-сост. В. Натансон. М.: Музыка, 1979.
16. Корто А. О фортепианном искусстве. Сост. и ред. К. Аджемов. М., 1965
17. Корыхалова Н. Играем гаммы. М.: Музыка, 1995.
18. Кременштейн Б. Воспитание самостоятельности учащегося в классе специального фортепиано. М., 1966.
19. Кременштейн Б. Педагогика Г.Г Нейгауза. М.: Музыка, 1984.
20. Лапп Д. Улучшаем память в любом возрасте. М., 1993.
21. Либерман Е. Я. Работа над фортепианной техникой. - М.:Музыка, 1971
22. Либерман Е. Я. Творческая работа пианиста с авторским текстом. М.: Музыка, 1988.
23. Лупан С. Поверь в свое дитя. М.: Эллис Лак, 1993.
24. Любомудрова Н. А. Методика обучения игре на фортепиано. М.: Музыка, 1982.
25. Ляховицкая С. М. педагогическом мастерстве. – Л., 1963.
26. Ляховицкая С. М. Задания для развития самостоятельных навыков при обучении фортепианной игре. Изд.3. – Л.: Музыка, 1975.
27. Майкапар С. Как работать на рояле. Л.: Музгиз, 1963.
28. Малинковская А. В. Фортепианно – исполнительское интонирование. М.: Музыка, 1990
29. Мартинсен К. А. Индивидуальная фортепианная техника (на основе звукотворческой воли). М.: Музыка, 1966.
30. Масару Ибука. После 3-х уже поздно. М.: Знание, 1991.
31. Месснер В. Аппликатура в фортепианных сонатах Бетховена. М., 1962.
32. Метнер Н. Повседневная работа пианиста и композитора. Сост. М. Гурвич, Л. Лукомский. М., 1979.
33. Милич Б. Е. Воспитание пианиста. Киев: Музична Україна, 1964.
34. Музыкальное воспитание в современном мире. Материалы 9-ой конференции Международного общества по музыкальному воспитанию (ИСМЕ). М., 1973.
35. Нейгауз Г. Г. Об искусстве фортепианной игры. Изд.5. М.: Музыка, 1988.
36. Николаев А. Очерки по истории фортепианной педагогики и теории пианизма. М.: Музыка, 1980.
37. Носина В. Символика музыки И. С. Баха. Тамбов, 1993.
38. Понизовкин Ю. Рахманинов – пианист, интерпретатор собственных произведений. М., 1965.
39. Савшинский С. И. Пианист и его работа. Л., 1961.
40. Савшинский С. И. Режим и гигиена работы пианиста. Л., 1963.
41. Савшинский С. И. Работа над музыкальным произведением. Л.: Сов.комп., 1961.
42. Светозарова Н., Кременштейн Б. Педализация в процессе обучения игре на фортепиано. М., 1965.